

Vesvesede üç mertebe

Bayan okuyucumuz: “Vesvese nedir? Yaratılışımızın bir gereği midir? Bazen çok ince ve değmeyen meselelerde çok vesveseleniyoruz. Evham ve vesveseler bazen ibadetlerimize çok ilişiyor. Vesveseden kurtulmanın bir çaresi yok mu? Yoksa hep vesvese ile mi yaşamak zorundayız?”

Vesvese, tabiatımızın bir özelliğidir. İrademiz dışı ve ansızın gelir; bazen bizi rahatsız eder, bazen uyandırır, ikaz eder. Bazen inanç ve itikat meselelerinde gelir o; ve içimize şüpheler atar. Bizi araştırmaya ve doğruları bulmaya sevk eder. Bazen namazın içinde, namazla ilgisi olmayan bir hatıranın tahriki şeklinde gelir; namazdaki huzurumuzu ve huşûumuzu bozar. Bazen yine namazla ilgili, namazda bir yerlerin eksik kaldığı tarzında gelir ve namazımızda bir eksikliğin var olduğu zehabına kapılırız. Bazen, abdest alırken gelir ve abdest azalarımızda kuru bir yer var olduğunu zannederiz ve uzuvlarımızı yıkadıkça yıkarız. Bazen temizlik üzerinde ifrata varan bir titizlik şeklinde gelir ve üstümüzü-başımızı, oturup kalktığımız yerleri durmadan inceler dururuz.

Misâlleri artırmak mümkün. Fakat bir konuda müsterih olalım ki, insan vesvesesiz olmaz; vesvese insansız olmaz. Çünkü melek değiliz!... İmtihan dünyasındayız. Başımız şeytanla dertte.

Hem, bırakın vesveseli olalım; ancak bunun ifratı olmasın, tefriti de olmasın! Yani ne hastalık derecesinde aşırılık, ne de safdillik derecesinde güven olmasın; ama normal vesvese olsun içimizde. Vesvese bir ölçüde iç dünyamızın, olaylara karşı müthiş bir sorgulama tekniğidir. Kendimizi durmadan sorgulayalım. Bundan hiçbir şey kaybetmeyiz.

Başka bir ifadeyle, vesvese, insanoğlunun dünya hayatındaki tatlı belâsıdır. Tatlı belâsıdır diyorum; zira vesvese kamçısı olmadan ne yanlışlar yapabileceğimizi bir düşünebiliyor muyuz? Bu kamçı olmalı! Ve bizi hep ikaz etmeli, uyanık bulundurmalı.

Yoksa hayat akışımızda “safdililik” alır başını giderdi! Ve vesvesenin yapmadığı “tokatlamayı”, bu defa hadiselerin gerçek yüzü yapardı.

Şu halde, vesvesenin belli ölçülerde iç dünyamızda bulunması bir zarar değil; bir artı fonksiyonumuzdur. Bundan faydalanalım. Ancak nasıl her duygumuzda ifrat, tefrit ve itidal olmak üzere üç merteye var ise, vesvesede de üç merteye vardır: Vesvesenin de ifratı, tefriti ve itidali vardır. Yani aşırı duyarlılık, duyarsızlık ve normal duyarlılık mertebeleri vardır.

Olmadık şeylerden kuşku duymak ve bunu bir hastalık haline getirmek vesvesenin ifrat, yani aşırı duyarlılık halidir. Bu haldeki aşırı vesveseye imkân ve fırsat tanımayalım; yüz vermeyelim. Vesvesenin aşırı olanı tam bir hastalıktır. Ancak bu hastalığın tedavisi mümkündür. Hatta bir bakıma tedavisi kendi elimizde, kendi performansımızın içindedir. Böyle ifrat derecedeki vesvesenin nasıl tedavi edilebileceğini Bedüzzaman Hazretleri Yirmi Birinci Söz’de izah eder. Bu derecedeki vesvese için Bedüzzaman Hazretleri tek cümleyle der ki: “Ehemmiyet verdikçe şişer; ehemmiyet vermezsen söner. Ona büyük nazarıyla baksan büyür; küçük görsen, küçülür.”¹

Demek, ifrat derecedeki vesvesenin tedavisi kendi elimizde, kendi yaklaşımımızda gizlidir. Bu durumda, vesvese fazla rahatsız ettiğinde dinimizin temel ölçülerini yeterli görüp, nefsimizi susturacağız. Meselâ lavaboya girerken üzerimizi toplayıp, sözgelişi paçamızı, kollarımızı sıvayıp, sıçratmamaya özen göstererek suyu kullandığımızda, artık kalbimiz bunu yeterli görmeli. Aşırı vesveseye ehemmiyet vermeyelim ki, şişmesin. Büyütmeyelim ki, büyümesin.

Namaz kılarken de böyle. Namazın rekâtları konusunda bazen içimize şüpheler düşer, vesveseler girer. Tam selâm vereceğimiz esnada içimizde bir şüphe: Dört rekât mı kıldım, üç rekât mı kıldım? Eyvah! Namazım fasit mi oldu, sahih mi oldu? Oysa aslında—genelde—namazımız tamdır. Bu durumda da, eğer böyle vesveselerle çok sık karşılaşılıyor isek; buna hiç itibar etmemeli, selâmı vermeli ve tam kıldığımızı kabul ederek namazdan çıkmalıyız. Yani bu vesvesenin hastalık haline gelmesine izin vermemeliyiz. Eğer ilk defa veya çok nadir olarak böyle bir vesvese ile karşılaşmışsak, düşünürüz, karar veremezsek üç kıldığımızı kabul ederek—çünkü üçte kesinlik vardır—kalkıp bir rekât daha kılar ve sehiv secdesi yaparız.

Vesvesenin tefrit hali, yani duyarsızlık hali, yani yok hali aklın tefrit mertebesi olan “gabavet”e² yakın bir hâldir ki, hiçbir şeyden haberi olmaz, hiçbir şeyi sorgulamaz, her şeye güvenir, her şeye inanır. Bu derece halk deyimiyle bir nevî safdililiktir. Bu mertebede vesvese hiç yoktur. İnsan hiçbir hatasını, hiçbir kusurunu görmez. Çünkü

kendisini sorgulamaz. Vesvesenin bu yok hali de işe yaramaz.

Vesvesenin itidal, yani normal hali ise zararsızdır, hatta aklımızın “hikmet”e ve amelimizin “sıhhat”e ulaşmasına vesiledir. Bu bakımdan ifrata varmayan ve galebe çalmayan vesvese Üstad Said Nursî Hazretlerinin ifadesiyle, “teyakkuza sebeptir, taharriye daîdir, ciddiyete vesiledir; lâkaytlığı atar, tehâvünü defeder.”³ Yani, uyanık bulunmaya sebeptir, araştırmaya yönlendirir, ciddî bir duruş sergileyip hata yapmamaya vesiledir. Kişi vesvesenin normal haliyle lâkaytlığını atar, vurdumduymazlığı kovar. İbadetlerinde daha bir huşu içine girer.

Fazla vesveseden Allah’a sığınmalı; “Eûzübillâhimineşşeytânirracîm” demelidir. Mutedil, yani normal vesveseyi ise korumalıdır.

Dipnotlar:

1- Bedüzzaman, Sözler, s. 248

2- Bakınız:

İşârâtü'l-İ'câz, s.29

3- Sözler, s.252